

UNIVERSITY OF THE
FREE STATE
UNIVERSITEIT VAN DIE
VRYSTAAT
YUNIVESITHI YA
FREISTATA

UFS·UV

ARCHIVE FOR CONTEMPORARY AFFAIRS
ARGIEF VIR EIETDSE AANGELEENTHEDE

Inventory of the private collection of

JHB Wessels

PV45

Contact us

Write to:

Archive for Contemporary Affairs
University of the Free State
P.O. Box 2320
Bloemfontein 9300
South Africa

Visit us:

Archive for Contemporary Affairs
Stef Coetzee Building
Room 109
Academic Avenue South
University of the Free State
205 Nelson Mandela Drive
Park West
Bloemfontein

Telephone:

+27(0)51 401 2418/2646/2225

Email:

arca@ufs.ac.za

INVENTARIS VAN J.H. BRAND WESSELS-VERSAMELING

Aanwins nr. PV/45

Skenker: Mev. (dr.) J.K. de Kock,
Conistonweg 23,
RONDEBOSCH. K.P.

Datum: 20 Julie 1966.

Georden deur: P.F. van der Schyff.

ALGEMENE INLEIDING

1. J.H.B. Wessels

Johannes Henricus Brand Wessels (23.4.1874-26.10.1926) was die seun van Cornelis J. Wessels, lid van die Vrystaatse Volksraad vir die tydperk 1881-1900. Jan Brand, soos hy in die omgang bekend was, het deelgeneem aan die Anglo-Boere-oorlog en was teenwoordig by die vredeskonferensie te Vereeniging. Na die dood van Abraham Fischer, word Jan Brand Wessels in 1913 verkies tot Volksraadslid vir Bethlehem - die eerste Nasionalis wat as sodanig sy plek in die Raad ingeneem het - en verteenwoordig hy hierdie kiesafdeling tot met sy dood. Tydens die rebellie van 1914-1915 is hy gevange geneem en in die tronk gesit nadat hy 'n bemiddelingsrol tussen President Steyn en genl. De Wet wou speel. Hy is egter, na 'n verhoor onskuldig bevind en ontslaan.

2. Herkoms en aard van versameling

Die meeste dokumente wat in hierdie versameling opgeneem is, is in Julie 1966 op die ou familieplaas "Wesselsheim", digby Bethlehem, opgespoor. Enkele stukke was in die persoonlike besit van mev. De Kock, enigste oorlewende kind van J.H.B. Wessels. Hoewel daar tekens was dat die versameling veel groter was - volgens mev. De Kock was dit wel die geval - is die bestaande dokumente ongelukkig al wat behoue gebly het, naas enkele stukke van Komdt. O.A.I. Davel (PV/169).

Op enkele uitsonderings na, was daar van die toepassing van ordeningsbeginsels geen teken nie. Die enigste uitsondering was drie lêers, nl. "Rex vs. J.H.B. Wessels - High treason", bevatende korrespondensie en enkele ander stukke i.v.m. Wessels se gevangeneeming en verhoor tydens die 1914-1915 rebellie; 'n omslag getitel "Eleksie koste", met enkele besonderhede omtrent verkiesingsuitgawes 1921, en 'n omslag met opskrif "Pretoria", wat korrespondensie m.b.t. die Suid-Afrikaanse party (1913) bevat, en skynbaar geen verband het met die persoon van J.H.B. Wessels nie. Dan is daar verder 'n omslag "Election Correspondence". In dié lêer is diverse stukke oor verkiesings 1913-1915 behou, maar korrespondensie is na die hoofgroep KORRESPONDENSIE oorgeplaas aangesien daar ook reeds briewe was en die skeidslyn nie altyd getrek kon word nie. Hierdie drie lêers word in hul oorspronklike vorm behou. Ook 'n plakboek, waarin verskeie soorte dokumente voorkom, is in die oorspronklike vorm behou.

Die res van die stukke in die versameling is, vir sover moontlik, volgens die standaard metodes van toepassing in die Politieke Argief georden, behalwe dat, met uitsondering van die korrespondensie, 'n detail-opgawe van stukke gegee is.

J.H.B. WESSELS-VERSAMELING

PV/45

INHOUDSOPGAWE VAN INVENTARIS

<u>Band nr.</u>	<u>Beskrywing.</u>	<u>Bladsv.</u>
1-2	A. KORRESPONDENSIE.	1
3	B. TOESPRAKE, AANTEKENINGE, BOODSKAPPE ens.	1
4-5	C. DAGBOEKE, PLAKBOEKE, ens.	2
6	D. ONDERWERPSLEERS.	3
	a. Rex v/s J.H.B. Wessels.	3
	b. Verkiesingskoste, 1921.	3
	c. S.A.P.-kongres, 1913.	3
7	d. 1915-Verkiesing.	3
8	E. PERSOONLIKE STUKKE.	4
9	F. PUBLIKASIES.	5
	BYLAE A: Fotos	8

INVENTARIS

<u>VERWYSING</u>	<u>BESKRYWING</u>	<u>OPMERKINGS</u>
------------------	-------------------	-------------------

A. KORRESPONDENSIE

1	1.	24.2.1910 – 6.10.1915.
2	2.	8.10.1915 – 1.12.21 en s.d.

B. TOESPRAKE, AANTEKENINGE, BOODSKAPPE, ENS.

3	1.	“Het Journal van de Jongelings Debats Vereeniging Tak No. 1 Bethlehem te worden gelezen op Zaterdag den 15 den October 1904”, opgestel deur J.H.B. Wessels. 1 p., s.d.
	2.	“De Unie van Zuid-Afrika” – aantekeninge vir ‘n toespraak, waarskynlik gehou op 31 Mei 1912, opgestel deur J.H.B. Wessels. 4 p., s.d.
	3.	Aantekeninge oor die geskiedenis van die Oranje-Vrystaat Sedert 1854, met spesiale verwysing na President J.H. Brand, na wie J.H.B. Wessels vernoem is. Opgestel deur J.H.B. Wessels. 22 p., s.d.
	4.	Biografiese aantekeninge oor Gen. De Wet tot en met sy dood in Januarie 1922, deur J.H.B. Wessels. 19 p., s.d.
	5.	Aantekeninge i.v.m. hereniging, die reg van selfbeskikking vir Suid-Afrika en die republikeinse vraagstuk, deur J.H.B. Wessels, 3 p., s.d.
	6.	Berig oor toespraak te Bethlehem, 3.7.15, in De Burger , 26.7.15.
	7.	Berig van toespraak op Reitz, 5.11.25, in Die Volksblad , 9.11.25.
	8.	Aantekeninge i.s. stigting van “Algemene Afrikaanse Verbond”, deur J.H.B. Wessels. 1 p., s.d.

VERWYSING**BESKRYWING****OPMERKINGS**

9. Aantekeninge i.s. "Politieke vraagstukken", deur J.H.B. Wessels. 2 p., s.d.
10. Aantekeninge: "De Nasionale Aspirasies van ons Volk" Deur J.H.B. Wessels. 3 p., s.d.
11. Aantekeninge: "Uitdrukkings omtrent Nasionalisme", deur J.H.B. Wessels. 1 p., s.d.
12. Aantekeninge: "Besprekingspunte", waarskynlik vir 'n Kongres van die Nasionale Party, opgestel deur J.H.B. Wessels, 1 p., s.d.
13. Diverse aantekeninge i.s. parlementêre sake, bv. die wolen mieliekwessie, finansies, uitvoere, publieke skuld, pensioene, voedings spekulاسie Wet, ens. opgestel deur J.H.B. Wessels. 24 p. s.d.
14. Deurslagkopie: "Algemene Statute" van 'n te-stigte Unie Wat hom ten doel stel (a) die bevordering van die Afrikaanse Kultuur, en (b) die handhawing van art. 137 van die Unie grondwet. (1 p.)
15. Deurslagkopie van nominasiebrief vir J.H.B. Wessels as N.P.-kandidaat vir Bethlehem (1 p.).
16. Aantekeninge i.s. "Zaak van Swanepoel", ged. 20.10.1901 (2 p.).

C. DAGBOEKE, PLAKBOEKE, ENS.

4

1. "Volksraad rapporten" boek met aantekeninge en knipsels oor verrigtinge in Volksraad, ens. 14.2.16 – 22.10.16.
2. Boek met aantekeninge en knipsels, do., 16.2.17 – 29.6.17.
3. "Dagboek" met aantekeninge en uitknipsels omtrent parlementêre aangeleenthede, Januarie 1919 – Junie 1920. 164 p.
4. Sakboekie met aantekeninge, 1 Januarie 1924 – 28 Desember 1924.

VERWYSING**BESKRYWING****OPMERKINGS**

- 5
5. Plakboek bevattende die volgende stukke:
 1. Sertifikaat van oorhandiging van "John Henry Brand Wessels" se wapens en ammunisie te Fort Davidson op 7 Junie 1902 P. 3.
 2. Verlobbriefie aan mej. Lindeque om tot aan die einde Van April 1902 op mev. Van Graan se plaas te vertoef, Uitgereik deur die superintendent van die "Refugee Camp" te Brandfort, d.d. 7 April 1902 p. 3.
 3. Berig van huwelik van J.H.B. Wessels en mej. Laura Lindeque, s.d. p. 3.
 4. Geboorte- en doodsberigte van seuns Corrie (6.6.05-28.6.05) en Johannes Henricus Brand (7.7.08-18.2.10) p. 4-5.
 5. Doodsberigte van Cornelia Carolina Wessels (oorlede 2.8.1913) en Cornelis Janse Wessels (oorlede 10.10.1914), ouers van J.H.B. Wessels. ... p. 5-6.
 6. Biografiese skets van J.H.B. Wessels, No. 1 in reeks, "Free State Members of Parliament" (bron onbekend, s.d.) P. 7.
 7. Doodsberigte van J.H.B. Wessels (23.4.1874 – 26.10.1926). ... p. 8-14.
 8. Telegramme van medelye by oorlye van J.H.B. Wessels p. 15-30.
 9. **Diverse:** kennisgewings, van Grey-College, "Reunie", seëls van die Oranje-Vrystaat en "Houdt Moed", lied gekomponeer deur ds. Geo Thom, ter aandenking van diens gehou deur ds. Kestell te Snymanshoek, op Dinsdag 23 Julie 1901 p. 1.
 - D. **ONDERWERPSLÊERS**
- 6
1. "Rex vs. J.H.B. Wessels: High Treason". Hierdie lêer bevat korrespondensie, klagstate (onvolledig) en 'n lys van toelaes verskuldig aan getuies.

VERWYSING**BESKRYWING****OPMERKINGS**

2. "Eleksie Kosten, J.H. Brand Wessels, 1921". Bevat 'n handgeskrewe "Opgawe van Verkiesingsonkosten", asook 'n deurslagkopie van "Verklaring omtrent uitgaven", met bylae A: "Opgawe van verkiesingsonkosten".
3. "Pretoria": Lêer met korrespondensie i.s. verteenwoordiging van Pretoria-Wes kiesafdeling op S.A.P.-kongres te Kaapstad, 1913.
- 7 4. 1915-Verkieping: Adresse, knipsels, kieserslys, aantekeninge, ens.
- E. **PERSOONLIKE STUKKE**
- 8 1. "Ooreenkomst" m.b.t. die oprigting van die Zuid-Afrikaanse Executeurs Kamer en Trust Maatskappy, Beperkt", 15 Mei 1920.
2. "Die Pad van Suid-Afrika" – herdenkingsbrochure ter ere van die Voortrekkers, uitgegee deur Vacuum-Olie-maatskappy van Suid-Afrika, Bpk.
3. "Ter gedachtenis aan den Driejarigen (1899-1902) Oorlog" – gebed.
4. Knipsel van Spyskaart met handtekening van gaste, by geleentheid van "Festmal den Deutschen Burenhilfbundes" aangebied tydens besoek van genls. Botha, De Wet, De la Rey in die hotel Prinz Albrecht, Berlyn.
5. Lewenskets, met foto, van wyle Hoof-kommandant Cornelis Janse Wessels, **Die Brandwag**, 1.11.1914.
6. In memoriam-kaartjie met foto van wyle Tielman Carl Nieuwoudt, gerig aan "de heer en mev. J.H. Brand Wessels".
7. Twee foto's, waarskynlik op kommando geneem, waarop Jan Brand Wessels verskyn (baie dof).
8. Kennisgewing van vergaderings wat deur J.H. Brand Wessels toegesprek sal word:
 - (a) Op Bethlehem, 18.12.20; op Kestell, 20.12.20; op Geneva, 22.12.20; en op Brakpan, 23.12.20.
(Uitgegee deur) J.H. Brand Wessels, Bethlehem,

VERWYSING**BESKRYWING****OPMERKINGS**

10 Desember 1920. 1 p., 2 eks.
Oprigting van 'n Bond van ou Stryders en Verdedigingswet sal bespreek word, Gen. Kemp sal teenwoordig wees.

- (b) Op Bethlehem, 1.2.1921. Express Printing Works, (Uitgegee deur) J.H. Brand Wessels, Bethlehem, 18.1.1921. 1 p.

9. Opvoedkundige stukke:

- (a) Getuigskrif Grey College, 1893.
(b) Kopie van "Examen letteren en Wetenschap", Desember 1893.
(c) Getuigskrif as "Gouvernements Onderwijzer", 1894.
(d) Rapport van Inspekteur van Skole, 1894.
(e) Rapport van Inspekteur van Skole, 1895.

E. **PUBLIKASIES**

9

1. Konstitutie der Oranjevrystaatsche Jongelings-Vereeniging. Dan J. Malan, Kroonstad, 10 Nov. 1898. "Express" Drukkery, Bloemfontein, 4 p.
2. Gouvernements Kennisgewing, Te Velde, O.V.S., 19 Augustus 1901 i.s. aanstelling op las van die Staatspresident. Staatsdrukkery, te velde, O.V.S. 2 eks.
3. **De Brandwacht**. Staatsdrukkery, te velde, O.V.S. 5 Oktober 1901. 2 eks.
4. Verkortingen en uittreksels uit offic. Rapporten. "Courant- en Handels-drukkery AMBULANT". 1901. 5 eks.
5. Oranje Rivier Kolonie: Eerste Tweejaarlikse Regi-Strasie van Kiezers – voorlopige lijst, 1909, met Supplement. Registratie Afdeling, Oostelike Dorpen, 26 Feb. 1910, List, C. 12 p.

VERWYSING**BESKRYWING****OPMERKINGS**

6. Rapport van de Bloemfontein Kommissie, (onderteken deur) H.C. van Heerden, voorzitter, Bloemfontein, 22 November 1911. De Volkstem. 14 p.
- Inhoud: I Rapport van de Bloemfontein Kommissie.
- II Konsept program van beginselen van de Zuid Afrikaanse Partij.
- III Konsept kosnitusie van de Zuid Afrikaanse Partij.
- IV Statuten betreffende de benoeming van Kandidaten voor de Volksraad.
- V Reglement van orde voor het kongres.
- VI Regulaties voor de Witwatersrand Algemene raad, onder nadere goedkeuring van het Kongres, overeenkomstig Artikel II van de algemene Kosnitusie van De Zuid Afrikaansche Partij door het Hoofd Komité vasgestel.
7. Besluiten van een Conferentie van het Nasionale Waakzaamheids Komitee van Z.A.P. leden gehouden te Bloemfontein, op 17 April, 1913. (Onderteken deur) T. Roos, Voorzitter, en H.S. Webb, Sekretaris Nasionale Waakzaamheids Komitee, Kerkplein, Pretoria, 21 April 1913. 3 p.
8. Die Politieke Situasië – Onderhoud met President Steyn. Uitknipsel uit: **Die Voorloper**, 26 April, 1913. P. 5-6.
9. Zuid Afrikaansche Partij: Verrichtingen van die spesiale zitting van die Provinsiale Vergadering voor die Oranje Vrystaat Provinsie gehouden te Bloemfontein op Woensdag, 8 Oktober, 1913, in die Ramblers saal. Bloemfontein, 1913. 8 p.
10. (Boonzaaier-spotprente, waarvan titelblad ontbreek).
11. Konstitusie van die Nasionale Vrouwe Helpmekaar Vereniging. Het Volksblad drukkerij, Bloemfontein, s.d., 15 p.

VERWYSING**BESKRYWING****OPMERKINGS**

12. Unie van Zuid-Afrika, Volksraadzitting 1918: Begrotingsrede.
13. Unie van Zuid-Afrika: begroting van de Inkomsten te worden ontvangende gedurende het jaar eindigende 31 ste Maart 1918 ... Eerste druk, N.A. 13-1917. Kaapstad, Cape Times Beperkt, 1917. 6p. J.H. Brand Wessels se handtekening.
14. Agenda vir die Vyfde Kongres van die Nasionale Partij van de Oranje Vrystaat wat gehou word op Woensdag, 15 Oktober 1919, en volgende dae, in die Ramblers Saal, Bloemfontein. Die Nasionale Pers Beperkt, Bloemfontein. 15p. Met kantaantekeninge.
15. Agenda vir die Sesde Kongres van die Nasionale Party van die Oranje Vrystaat wat gehou word op Dinsdag, 19 Oktober, 1920 en volgende dae, in die Ramblers Saal Bloemfontein. De Nat. Pers Bpkt., Bloemfontein. 12 p.
16. Ceremonial of His Royal Highness's proceeding to Parliament, 11th March, 1921. 4 p.

BYLAE A : FOTO'S

<u>VERWYSING</u>	<u>BESKRYWING</u>	<u>OPMERKINGS</u>
F 45/1	Genl. C.F. Beyers	
F 45/2	Presidente Kruger en Reitz met Hoofregter M.W. Steyn en Goewermements-Sekretaris. Blignaut in Bloemfontein 1890.	
F 45/3	Twee identiese groefoto's met. o.a. genl. J.C. Smuts, J.H.B. Wessels e.a., 21 September 1912.	
F 45/4	Groefoto: M. Köhler, J. Wessels, J. Jacobsz, J.H.B. Wessels, L. Botha, W. Wessels, F.P. Jacobsz, H.J. Bruwer; 10 Mei 1902.	
F 45/5	Onthulling van die Vryheidkrygsmonument, Vryheid, 28 Januarie 1916.	
F 45/6	'n Afdruk van mnr. J.E. de Villiers, Paarl, Stigter van die £100-Helpmekaarfonds, 1917.	
F 45/7	Genl. J.B.M. Hertzog, Junie 1917.	
F 45/8	C.J. Wessels.	
F 45/9	do.	
F 45/10	A. Fischer.	
F 45/11	M.T. Steyn.	
F 45/12	'n Afdruk van Jan H. Brand Wessels, L.V., wat in verband met gewapende protes na 6 maande se gevangenskap, vrygespreek is.	
F 45/13	'n Afdruk van dr. W.P. Steenkamp, leraar te Nieuwoudtsville, wat meer as 8 maande in die gevangenis was ter wille van nasionalisme en op 16 Junie uit die Johannesburg Fort ontslaan is.	

<u>VERWYSING</u>	<u>BESKRYWING</u>	<u>OPMERKINGS</u>
F 45/14	Genl. J.B.M. Hertzog.	
F 45/15	Drie identiese groeefoto's van die agt lede van die 1921-Volksraad wat in die Rebelle as offisiere opgetree het, met onder andere J.H. Brand Wessels, J.C.G. Kemp en P.G.W. Grobler.	Ft 73
F 45/16	Uitvoerende Raad van die Zuid-Arikaanse Republiek.	
F 45/17	'n Byeenkoms by 'n kerk.	
F 45/18	'n Groeefoto : Genl. J.B.M. Hertzog, J.H.B. Wessels, e.a.	
F 45/19	'n Groeefoto : Genl. J.B.M. Hertzog, e.a.	
F 45/20	'n Afdruk van prof. H.E.J. Fremantle, redakteur Van 'The Interpreter'.	
F 45/21	Dertiende Kongres van die Nasionale Party te Oos-Londen, 1928 met onder andere P. A. Hattingh, M.J. Hattingh, Tom van Vuuren en mnr. Jan. F. van G. Bekker.	
F 45/22	Zuid-Afrikaanse Party Kongres te Bloemfontein, November 1911.	
F 45/23	'n Groeefoto geneem op 10 Februarie 1910 met o.a. Oudpresident M.T. Steyn, A. Fischer en J.H.B. Wessels.	
F 45/24	Die Agste Jaarlikse Munisipale Kongres, OVS, gehou Te Parys op 6 en 7 Mei 1913.	
F 45/25	Volksraadslede van die Nasionale Party, 1915.	
F 45/26	Onafhanklikheids-kongres gehou te Bloemfontein op Donderdag 16 en Vrydag 17 Januarie 1919 met onder andere M.C. Havenga; dr. D.F. Malan; Genl. J.B.M. Hertzog; T. Roos en C.J. Langenhoven.	
F 45/27	'n Groeefoto met o.a. C.W. Malan en J.H.B. Wessels.	

*Ad. J. ...
30/11/1977*